

SOCIETATEA
PETRU MAJORU

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

BASILIU PETRI.

Ese odata in septemana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 26 Augustu v. 1877.

Prenumeratiunile si corespundintiele sunt a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermaustadt, Nagy-Szeben) franco.

C e r c u l a r i u.

Prea onoratiloru parinti protopresbiteri, inspectori de scóle si onoratei preotimi din dieces'a Aradului!

Apropiandu-se prim'a Septembre a. c., diu'a in ceperii prelegeriloru in tóte scólele nóstre confessionale din diecesa, si fiindu invetiatur'a pentru poporulu nostru de atât'a lipsa si trebuintia, de câta lipsa si trebuintia este pentru elu si pana de tóte dilele: nu aflamu cuvinte si espressiuni de ajunsu, prin care se punemu la anim'a prea onoratiloru protopresbiteri si inspectori scolari, la anim'a prea onoratei preotimi, a inteligentiei si a poporului nostru acestu lucru atâtu de mare si santu.

Marturisimu, ca déca amu dispune de mai multe organe si midilóce, nu amu scrie acestea, ci am trimite in tóta comun'a pre câte cineva, cá se spuna si vorbésca tuturoru a loru nostri, ca cestiunea invetiamentului a ajunsu a fi la noi cestiune de urgentia si de esistintia; si astfelu se capaciteze si convinga pre toti eredinciosii nostri despre folosulu celu mare alu invetiaturei, si se puna tóte la cale, cá invetiamentulu nostru confesionalu inca acumu la inceputu se iée o directiune buna si avantagiósa.

Inse dupa ce nu avem pre cine trimite din partea nóstra in tóte comunele, nu ni remane, decâtu se incredemu lucrulu acest'a mare si santu prea onoratiloru protopresbiteri si inspectori scolari si onoratiloru preoti si invetiatori, cá organeloru nóstre dela faci'a locului, precumu si altoru inteligenti ai nostri, provocandu si chiar rogandu pre toti, pentru ce au mai scumpu, cá precumu au fostu totdeaun'a cei mai sincéri binevoitori ai poporului nostru, totu asemenea se fia si acumu, candu are mai multa trebuintia de svatu si ingrigire, si asia se nu crutie nici o ostenéla pentru luminarea poporului prin invetiatura, sciindu bine, ca numai invetiatur'a este bas'a fericirei lui.

Spuneti acést'a poporului si convingeti-lu, ca de i-am poté dá noi fóte bunatatile pamentului, — déca nu-lu vomu cultivá prin scóla, nu i-am facutu vre unu mare bine; cáci fara de invetiatura n'ar sci nici intre-

buintiá, nici conservá acele bunatati. Spuneti poporului, ca au avutu betranii nostri multe asemenea bunatati; dar noi urmatorii loru le-am perduto mai tóte acelea, pantru ca n'amú avutu destula invetiatura.

Cu argumente cá acestea bine intielese se convingeti poporulu nostru, ca invetiatur'a este bas'a fericirei lui, si ca sant'a maic'a nóstra bisericu avendu chiamarea a-lu conduce la fericire, numai prin invetiatura si luminare 'si póte ajunge scopulu propusu, si astfelu faceti, cá poporulu nostru cu tinerimea sa se imbraçisiezze invetiatur'a din tóte poterile sale.

Nu suferé indoiéla, ca detorinti'a de a spune acestea, de a invetiá poporulu, cade in sarcin'a preotiloru de susu pana diosu. Si noi o facemu acést'a, pentru ca ni o impune chimarea nóstra de arhieru. Déca preotiloru li-a placutu a luá asupra-le dregatori'a preotiesca; déca li place a se girá de parinti ai poporului si a se sustiené din beneficiele preotiesci: atunci trebuie se-si implinésca cu promptitudine si detorintiele preotiesci, intre cari loculu principalu 'lu ocupa invetiarea si luminarea poporului. Precumu se nisuescu preotii cei buni a-si invetiá pre fii loru cei trupesci, totu astfelu suntu detori a indemná la invetiatura si pre fii loru cei sufletesci; pentru cá precumu va cere Domnedieu si posteritatea dela noi séma despre crescerea filoru nostri trupesci, totu asemenea va cere séma si despre cultivarea filoru nostri celoru sufletesci.

Pentru a ne impliní acésta mare detorintia, ni dau buna ocaziune scólele nóstre confessionale. Ele suntu midilóculu celu mai siguru la ajungerea dorintieloru nóstre. Dar pentru cá acestu midilocu se fia mai eficace; trebuie se ne ingrijimu cu totii, cá scólele nóstre se devina si se fia intr'a veru unu isvoru datatoriu de lumina.

Petrunsi de convingerile acestea, ne amu ingrigitu cu venerabilulu nostru sinodu eparchialu, cá institutulu nostru pedagogico-teologicu se fia la inaltímea missiunei sale, pentru a dá scóleloru nóstre confessionale invetiatori bine pregatiti si demni de numele loru. Ba amu infientiatu si unu alumneu pentru sustienerea a câte 40 de elevi preparandiali cu tóte cele necesarie.

Acumu este rondulu la prea onoratiu protopresbiteri si inspectori scolari, la onorat'a preotime si la inteliginti'a noastră, se capaciteze pre comunele noastre, că la indeplinirea posturilor invetiatoresci vacante se alęga pre cei mai buni invetiatori, apoi se capaciteze pre poporu despre bunatatile si folosale invetiamentului, că astfelu se-lu faca a-si inscrie de timpuriu si a-si tramite regulatu si cu placere pre fii si fiicele loru la scóla.

Spre a inlesni cele de lipsa la promovarea invetiamentului confessionalu inca dela inceperea prelegeriloru, aflamu de bine si in specialu a recomandá si dispune urmatóriele:

1. Conformu dispusetiuniloru din „normele pentru administratiunea invetiamentului“ § 10 se se faca de timpuriu conscrierea tuturoru prunciloru de scóla dela 6—12 ani, indetorati a cercetá scól'a de tóte dilele si a celoru dela 12—15 ani indetorati a cercetá scól'a de repetitiune; ér parintii seau tutorii acoloru prunci se fia parintesce sfatuiti si admoniati dela diu'a inceperii prelegeriloru incolo a-si tramite pruncii loru regulatu la scóla.

2. Pe diu'a de 1 Septemvre a. c. tóte edificiele de scóla se fia bine grigite si [providiute cu tóte cele trebuintiöse, precumu: scaune, mese, table, mape, globuri si altele, pentrucá pre atunci se se póta incepe prelegerile fora impedecare.

3. Preotii din comuna primescu insarcinare: cá in Dominec'a ori serbatórea, ce premerge inceperii prelegeriloru, dupa finirea servitiulu divinu in biserica, se cuventeze poporului despre folosulu invetiamentului in sensulu celoru espuse mai susu. Dupa cuventare imbracati in ornatu bisericescu se mérga la scóla dimpreuna cu poporulu, unde voru face santírea apei si a scólei.

4. Preotii din comune primescu insarcinare: cá in septemana prima a inceperii prelegeriloru se cerceteze in tóta diu'a scól'a câte odata, pentru a se incredintiá: déca invetiatorii tienu regulatu órele de prelegere, si déca pruncii indatorati au inceputu a cercetá prelegerile. Déca voru observá, ca care-va dintre prunci inca n'ar fi inceputu a cercetá prelegerile, atunci preotii ori voru chiamá la sine pre parintii acolor'a, ori voru merge pre la casele loru — ceea ce póte face preotulu in interessulu invetiamentului — apoi voru intrebá pre acei parinti de causele, din cari fii loru n'au cercetatu prelegerile, si observandu ca acele cause n'ar fi motivate — si ca acei parinti din nepasare si renitentia retienu pre fii loru dela scóla, atunci se-i sfatuiesca parintesce a-si tramite fii loru la scóla, aretandu-le folósele scólei, si urmarile cele triste ale neinvetiaturei; ér déca nici dupa acésta sfatuire n'ar urmá a tramite pre fiii loru la scóla, atunci se-i citeze inaintea comisiunei scolare, si se-i svatuiésca de nou, pre langa aceea admonitiune, că déca nu voru ascultá, voru fi aretati dregatoriei politice, spre a-i constringe prin pedepse la implinirea acelei detorintie a loru.

5. Preotii voru repeti a cercetá scól'a si in a dóu'a septemana dupa inceperea prelegeriloru, si déca voru observá, ca care-va parinti nici dupa cele dóue admonitiuni din punctulu precedente nu ar tramite pre fii loru la scóla, atunci cerendu dela invetiatoriulu consemnarea acolor'a, compunenda dupa §. 15 din „norme,“ in contielegere cu comisiunea scolara o va transpune antistiei comunale si va starui pentru constringerea acoloru parinti prin pedepse la tramitarea filorulu loru la scóla.

6. Totu asemenea voru purcede preotii in contielegere cu comisiunile scolare — si in a trei'a si a patr'a septemana si mai departe, pana candu voru face, cu toti pruncii apti de scóla se cerceteze prelegerile regulatu.

7. Dupa-ce astfelu se va fi regulatu cerceterea scólei, urméza a se face ingrigire pentru cartile de scóla, fora care nu póte progresá invetiamentulu. Parintii prunciloru cu dare de mana se se indemne a procurá insii acelea, cumperandu-le ei de a dreptulu ori predandu pretiulu loru preotulu seau invetiatoriulu, cá se le procure densii; ér pentru pruncii cei seraci si fora de midilóce se recomanda procurarea acoloru carti prin comisiunea scolara seau prin comitetulu parochialu — ori din fondulu scólei, ori din cass'a bisericeii.

In fine mai amintindu inca odata iubitului nostru cleru, cá acést'a este chiamarea si detorinti'a lui cardinala, si ca este timpulul supremu, se ne cugetamu cu totii mai multu si mai seriosu, cá pana acumu, la implinirea acestei detorintie, dela care depinde viitoriulu credintiosiloru nostri, si chiar viitoriulu clerului nostru, si asigurandu pre iubitului cleru, ca noi vomu fi cu mare atentiune si asupra acolor'a dintre preotii nostri, cari sciu apretiui vocea timpului, aratata loru si prin sirele acestea, cumu si asupra acolor'a, ce n'ar considerá acestea, si ca nu vomu intreласá a remunerá dupa putintia servitiile preotiloru si invetiatoriloru, cari se voru destinge intru promovarea invetiamentului. Recomandandu se se faca tóte in cea mai buna contielegere cu invetiatorii, am remasu

Aradu, 14 Augustu 1877.

Alu vostru tuturoru
de bine voituriu

IOANU METIANU, m. p.
Episcopulu Aradului. *)

Poesi'a in scól'a poporala.

II. Speciele poesiei.

D. Poesi'a didactica.

Poesi'a didactica, precumu arata si numirea ei (dela „didasco“ = doceo, inveti pre altulu), are de obiectu o invetiatura practica seau morala.

*) Am reprodu su noi cerculariulu de susu dupa „Biserica si Scól'a“, cá se potemu multiamí Ilustr. Sale D-lui Episcopu Metianu pentru acestu actu in adeveru memorabilu, si a felicitá totu odata si scólele din dieces'a Aradului pentru ingrigirea si atentiunea, cu carea suntu tractate din partea arhierului loru.
R. S. R.

De poezi'a didactica se tiene:

1. **Fabul'a**, o naratiune, carea sub chipulu unui animalu, unei plante seau altei fiintie neratiunale infaçisiéza o invetiatura practica, o esperintia de tóte dîlele seau o maxima de prudintia. Invetiatur'a din fabula se numesce moral'a fabulei. Moral'a se exprima la finea fabulei intr'o sentintia scurta; in tempulu mai nou inse moral'a nu se exprima delocu, cá nu cumuva unulu seau altulu se se sêmntia vatematu, ci se lasa lectorului a si-o deduce insusi. La inceputu fabulele au fostu in prosa; mai târdû ele incepûra a se si versificá. Scrietorii de fabule se numescu fabulisti. Celu mai renumitu fabulistu a fostu Aesopu, unu Grecu din Phrygi'a in Asi'a-mica, carele a traitu pre la anulu 550 inainte de Christosu. Selavu, precumu se dîce, alu unui cetatianu din Samosu, elu se fi fostu omoritu in fine de catra Delphiani. Fabulele sale au fostu in prosa si aveau moral'a exprimata la finea fabulei; de aici atari fabule se numescu pana in diu'a de astadi fabule aesopice. Fabule versificate au compusu: la Greci Babrias, la Romanii antichi Phaedru, la Francesi Lafontaine, la noi Asachi, Donici, Alexandrescu si Sion. La Germani fabulistulu celu mai renumitu este Lessing; fabulele sale suntu in prosa, inse classice.

Interesulu pentru fabule a inceputu a scadé; scól'a inse va face bine a nu neglige fabulele, cari suntu unu materialu escelentu pentru contemplarea naturei, ilustréza in modu viu invetiaturi si maxime practice, si pre cari copii le asculta si cetescu cu multa placere. Se cere inse, a face o alegere nimerita, a nu-le impená prin cód'a sirenica a moralei, nici a le insoçi de comentarie moralisatóre, ci a lasá, cá ele insele se in-fluintieze asupra copiiloru.

2. **Parabol'a** se deosebesce de fabula prin aceea, ca invetiatur'a ei este unu adeveru moralu mai inaltu, carele se infaçisiéza sub chipulu unei intem-plari din viéti'a omenésca. Va se dîca actorii aici nu suntu animale seau plante, ci ómeni. Cele mai admirabile parabole suntu ale Mantuitoriului nostru Isusu Christosu, numite in limbajulu biblicu „pilde“. Classica este si o parabola de Rückert, carea incepe: „Es ging ein Mann im Syrerland“.

Cu parabol'a sémena **paramithi'a**, in carea inse adeverulu respectivu se infaçisiéza sub chipulu unoru fiintie divine seau mitice, precumu zei, genie, angeri etc.

Unii numera fabul'a, parabol'a si paramithi'a la poezi'a epica sub cuventu, ca obiectulu loru inca este o lucrare óre care; se nu uitámu inse, ca lucrarile din ele nu suntu scopu, ci numai midîlocu spre a infaçisiá o invetiatura.

3. **Satir'a** batjocuresce seau sbiciuesce — prin o ironia fina, in risu seau seriosu — vitiurile si nebuniele omenesci. Satire avemu in limb'a romana dela Negruzzi (a se vedé „Convorbiri literare“).

4. **Epistol'a poetica** tractéza o invetiatura óre care in forma epistolara versificata.

5. **Epigramul' si sentint'i'a** suntu versurile scurte, ce exprima unu adeveru seau o invetiatura. D. e.

„De te privesci in oglinda de-aprópe, aprópe-ti esti singuru;

Si de departe te vedi, totu dupa cumu te cunosci.“ Bodnarescu.

„Toti suntu rei si lumea-i séca“;

Nu 'ncetezi a totu strigá.

Vedi cu tine de te 'mpaca,

Si cu toti te-i impacá. Negruzzi.

Despre scól'a poporala si invetiatoriu.

(Disertatiune tienuta in „Adunarea generala a invetiati. romani din dieces'a Caransebesiului“ in Reciti'a montana).

Am cugetatu, ca ar fi bine cu acésta ocaziune se aruncamu o privire asupra scólei nóstre poporale, cu atâ'ta mai vîrtosu, càci acésta institutiune este unic'a, carea lucra mai imediatu, mai multu si mai rapede pentru cultur'a genarala a poporului nostru.

I.

Caus'a infintiarei scólei poporale.

Scól'a poporala, cá tóte in lume, inca 'si are caus'a, din carea s'a infintiatu si se sustiene.

Eráu in vechime popórale fora scóla, si nu se bucurau de óre care instructiune, decátu anumite caste de frunte si familie alese. Acelea credeau, ca potu conduce pre popóra mai usioru cá massa bruta. Unele popóra au fostu in adeveru conduse la gloria, dar rapede au si decadiutu; ér altele au peritu cu totul, pentru ca le lipisá scól'a, din carea tóte vîrtutile si fortiele unui poporu 'si tragu nutrimentulu seu spre a nu desecá.

Acést'a se vede in miniatura si astadi la individi din stratulu de diosu alu poporului, cari in impregiurari mai favorabile si-au facutu stare; dar schimbandu-se impregiurarile nu mai sciu produce, pentru-ca n'au âmblatu in scóla la tineretiele loru. Ei nu se sciu acomodá impregiurariloru nóue, manca din gat'a si degeneréza fiisice si spiritualminte, cadiendu in miseria.

Viéti'a popóraloru, cá si a individiloru, cere nutrimentu. O fiintia organica, careia i lipsescu organele de nutrire ori chiar nutrimentulu necesaru, nu póte avé de cátu numai o viéti'a efemera.

Poporulu inca este corpu organicu, si temeitulu vietiei lui este organismulu seu nationalu. Déca acest'a lipsesce seau nu este completu, dîlele lui suntu numerate.

Scól'a poporala este acelu membru, carele produce nutrimentulu necesariu, fisicu si spiritualu, si nutresce cu dinsulu totu corpu nationalu. Ea este, carea sustiene si potentiéza spiritulu si fortiele de viéti'a a le natiunei.

Déca castele popóraloru vechi nu aru fi tienutu scól'a numai pentru dinsele, ci ar fi concesu, cá tóte straturile societatii, chiar si celu mai de diosu — alu po-

porului — carele este si celu mai numeros, se se bucare de binefacerile ei, atunci acele popóra pu-ternice nu ar fi decadiutu din glori'a lor si nu s'ar fi perdutu asia curundu de pe aren'a vietiei.

Dar popórale vechi aveau alte vederi, si scopulu lor nu era acel'a alu popóraloru moderne. Astadi fia-care natiune are de scopu perpetuarea existintiei sale, libertate cátu mai deseversita, cultura, bunastare si progresu in tóte acestea fora stagnare.

Spre ajungerea acestui scopu sublimu suntu multe midilóce necesaria; inse celu mai principalu este scól'a poporala.

Scól'a poporala prevede grosulu natiunei cu cul-tur'a necesara spirituala, i nutresce si desvólta fortiele fizice si spirituale, afla si radica din pulbere, din colib'a ciobanului si din bordeiulu tieranului, pre acele fericite geniuri, din cari face glori'a natiunei in timpuri bune, era pentru tempuri grele salvatorii ei.

Caus'a dara, din carea s'a infintiatu scól'a pentru poporu, este, cá se fia scutitu de degenerare, de miseria, de umilintia si de perire.

Deci ingrigirea de scóla este cea mai santa fapta, ce o póte face Romanulu pentru viitoriulu urmatoriloru sei si ai natiunei sale.

Si de venitoriu trebuie se grigimu, cáci elu este presintele fiiloru nostri, in carele voru trai o viétia démna si fericita, ori din contra plina de rusíne, de amara si trista agonia — dupa cumu 'lu voru mosceni de la noi.

II.

Scopulu si impartírea scólei poporale.

Scól'a poporala este (de dóue specie, elementara si superióra.

Scól'a poporala elementara prevede poporulu cu acelu cuantu de cultura, cáta trebuesce fia-carui individu pentru conservarea propria si pentru conservarea natiunei sale intregi.

Scól'a poporala superióra prevede pre elevii sei cu unu óre care cuantu de cultura mai mare mai alésa si mai inalta, amesuratu vietii practice cetatienesci.

Ambe aceste specie de scóle inse lucra in aceeasi directiune s. a.;

1. Desvólta activitatea spontanee in elevi si-i califica spre a se poté educá singuri mai departe, pentru-cá se póta deveni prin sine insísi aceea ce au se fia, adeca ómeni adeverati, demni de sine si de chiamarea ce voru ocupá-o in societatea omenésca.

Nimene nu este deseversitu cultivatu. Cultur'a nóstra este numai relativa. Nimene nu s'a affatu inca, carele se fia terminatu cultur'a sa, fiindu ca dins'a nu are margini. Pentru aceea viétia omenésca se imparte in dóue perióde. In cele d'ántaiu omulu cá pruncu se cresce sub influintí'a parintiloru si a crescatoriloru de specialitate; era in periodulu alu doile omulu singuru trebuie se se perfectioneze pre sine.

Deci in periodulu d'ántaiu scól'a trebuie se cualifice pre fiacare elevu pentru periodulu alu doilea, cá

se póta deveni adeveratu si cátu mai bunu crescatoriu propriu.

2. Desvólta si pune in armonia tóte facultatíle si fortiele corporale si spirituale ale omului si forméza individului unu caracteru, desí luisi propriu, inse moralu si lucratoriu.

Déca ar lipsi cuiva vre un'a din facultatíle sale spirituale, ori vre un'a din fortiele fizice, acel'a ar fi o schidóla, unu monstru. Totu acést'a va deveni si atuncia, candu unele din aceste s'ar neglige.

Tóte facultatíle spiritului si tóte fortiele corpului scól'a trebuie se le desvólte potrivit si in armonia unele cu altele; cáci ce platesce unu spiritulu limpede si ageru la judecata, déca sêmtiulu lui de activitate nu este desvoltatu; si vice-versa: ce platesce pietatea religiósa la unu omu, alu caruia sêmtiu de dreptate este têmpitu, ce platesce sêmtiulu de acuisitiune (= averea) celui lipsitu de sêmtiemintele de binefacere?

In caracterele celea mai pregnante moralitatea si lucrarea trebuie se prevaleze. Pre aceste scól'a trebuie se le cultive cu deosebita ingrígire si paralelu, pentu ca numai moralitatea concede a trai liberu si fericitu, era viétia se cástiga numai prin lucru.

III.

„Impartírea lucrului“ aplicata la scól'a poporala.

Ideea despre impartírea lucrului este luata din filosofí'a sociala si se aplica cu mare succesu si in scól'a poporala.

Dar scól'a nóstra romana poporala abia acuma in tempulu mai din urma si-a indreptatu atentiunea asupra acestui principiu si se pare cá se imbia a-lu acceptá.

Cei, cari se ocupa cu istori'a si cu economi'a nationala, au demustratu, ca cu cátu este mai divisatu lucrulu, cu atát'a este mai perfecta organizatiunea economica. Asia, cu cátu mai divisatu va fi lucrulu in scól'a poporala cu privire la etatea eleviloru si la obiectele si cuantitatea de invetiamentu, cu atát'a mai bine si mai securu scól'a 'si va ajunge scopulu seu.

Cu respectu la etatea eleviloru si la cuantitatea de invetiamentu, scól'a se imparte in mai multe clase separate; cu respectu la obiectele de invetiamentu, acestea se impartu intre invetiatori dupa cualificatiunea, desteritatea si aplecarea acestor'a.

Avemu scóle elementare — desí puşine — in dieces'a nóstra cu câte dóue clase si doi invetiatori; avusemu in Lugosiu un'a cu patru clase si patru invetiatori, carea acumu inse a retrogradatu la trei clase cu trei invetiatori; dar nu s'a respectatu pana acum'a acestu principiu cu deosebire in ceea ce privesce impartírea obiectelor de invetiamentu; cáci fia-care invetiatoriu lucra exclusivu si face tóte numai in clas'a s'a, — vedi bine la din contra nu s'ar scí, care este invetiatoriulu celu mare si care celu micu.

Este mare necesitate, si se se silésca toti cei luminati a indemná poporulu se nu crutie sacrificia

pentru impartirea scóleloru in mai multe clase separate si pentru sporirea invetiatorilor; éra invetiatorii se lase egoismulu la o parte si se divide lucrulu nu dupa clase, ci dupa materiile de invetiamentu chiar si acolo unde sunt si numai doi.

Natur'a chiar ne invétia a despartî, d-loru. Priviti numai la corpulu umanu! Pentru fiacare functiune este organu deosebitu la locu anumitu. Cugetarea o face creerulu in capu, de asupra, vederea o indeplinescu ochii in façia, pulsatiunea sangelui anim'a in pieptu, respiratiunea plumanele, vorbirea gur'a, mirosulu nasulu, amblarea petiórele diosu etc. Numai scól'a nóstra poporala implinesce tóte functiunile sale printr'unu singuru organu, printr'unu invetiatoriu. Au nu vine acést'a, cá si candu omulu cu petiórele ar amblá si totu cu petiórele ar si cugetá, ar respirá, ar indepliní circulatiunea sangelui, ar mancá etc. Asia e, ca ast'a se pare nenaturalu, monstruosu?

Se nu traganamu multu dara togmái noi Romanii intru a ni organisá scólele nóstre poporale cátu mai rationalu, cáci este timpulu supremu! Tóte popórale mergu rapede inainte, numai noi abia ne clintimu. Si nu potemu stá multu pre locu, cáci viétia depinde dela progresu, éra progresulu nostru dela bun'a organizatiune a scóleloru.

(Va urmá)

Protocolu

adunarei generale a „Reuniunii invetiatorilor romani Selageni“ ténute la 15 si 16 Maiu 1877 st. nou in comun'a Bocs'a-romana, tractulu Periceiului, comitatulu Selagiului.

(Urmare.)

Siedinti'a antáia: in 15 Maiu, 10 óre a. m.

Nr. 1.

Presiedintele reuniunei, Reverendissimulu domnu Alimpiu Barboloviciu, Vicariulu Silvaniei, desfasiura intr'o vorbire frumósa*) insemnatarea instruarii si creşterei, apoi chiamarea frumósa a unui invetiatoriu si dechiara siedinti'a prima de deschisa.

Adunarea aplaudéza cu insufletire

Nr. 2.

Vicepresiedintele reuniunei, Gavrilu Trifu, presenta adunarei urmatóri'a programa compusa de d-sa si aprobata dejá de comitetulu centralu alu reuniunei:

Program'a

adunarei generale a „Reuniunii invetiatorilor romani Selageni“ ténute in comun'a Bocs'a-romana in 15/3 Maiu 1877:

1. Participare in corpore la sant'a misa.
2. Vorbirea de deschidere a domnului presiedinte.
3. Cetirea protocolului adunarei generale din anulu trecutulu si referatulu presiedintelui despre cele dispuse.
4. Cetirea referatului generalu din partea vicepresiedintelui reuniunei.

*) A se vedé „Scól'a Romana“ N-ri 31 si 32.

5. Alegerea oficialiloru noi.
6. Inscierea membriloru noi si primirea taxeloru.
7. Scrutarea cassei reuniunei, referare despre resultatulu scrutarei si predarea cassei nou-alesiloru cassariu si controlorulu.
8. Disertatiuni din partea unoru membri.
9. Prandiulu comunu.

Siedinti'a a dóua: in 15 Maiu d. a.

10. Referarea comisiuniloru esmise pentru inscierea membriloru noi, primirea taxeloru, scrutarea si predarea cassei nou-alesiloru cassariu si controlorulu.
11. Distribuirea diplomeloru.
12. Recomandarea aloru doi membri spre premiare din partea guvernului.
13. Cetirea transcrieriloru.
14. Desbatere si decidere asupra cestiunei contopirei fondului reuniunei cu fondulu de pensionare alu statului.
15. Propuneri diverse din partea membriloru.
16. Defigerea tempului si locului adunarei generale venitórie.
17. Autenticarea protocolului.
18. Inchiderea siedintieloru prin presiedinte.

Adunarea primesce acésta programa de basa a desbateriloru.

Nr. 3.

Notariulu primariu alu reuniunei, Ioanu Hendea, cetesce protocolulu adunarei generale din anulu trecutulu. Adunarea lu ie spre sciintia si aprobéza dispusetiunile facute din partea presidiului, referitórie la unele puncte ale aceleia.

La punctu 7 alu protocolului adunarei generale din anulu trecutulu, sub care a fostu insarcinata o comisiune cu compunerea statuteloru infintiandeloru fonduri confesionale scolastice, vicepresiedintele reuniunei, Gavrilu Trifu, cá referinte alu comisiunei esmise, cetesce planulu statuteloru amintite si compuse de domni'a sa si-lu substerne adunarei generale spre aprobare.

Adunarea generala primesce acestu planu de statute, multiamesce pentru elu compunatoriului si decide a susterne planulu Maritului Ordinariatu Episcopescu spre aprobare.

Nr. 4.

Vicepresiedintele reuniunei, Gavrilu Trifu, cetesce referatulu generalu,*) compusu de d-sa, despre starea trebiloru reuniunei si despre activitatea cercuriloru reuniunei, a comitetului centralu si a oficialiloru reuniunei si propune luarea unoru mesuri in interesulu averei reuniunei.

Adunarea generala multiamesce vicepresiedintelui pentru ostenéla pusa in compunerea referatului generalu, primesce mesurile propuse de vicepresiedinte si insarcinéza pre acest'a cu esecutarea loru.

Nr. 5.

Espirandu tempulu, pentru care fuse alesi oficialii

*) A se vedé „Scól'a Romana“ N-ri 31 si 32.

actuali ai reuniunii, acestia cu totii 'si dau demisiunea, multiamindu adunarei pentru increderea pusa in dinsii.

Adunarea generala cu unanimitate votéza multiamita protocolaria tuturor oficialilor reuniunii pentru ostenelele lor de trei ani puse in interesul reuniunii si apoi realege cu unanimitate si intre strigate cordiale de „se traiésca“:

De presiedinte: pre reverendissimulu domnu vicariu foraneu alu Silvaniei, Alimpiu Barboleviciu, de vicepresiedinte: pre Gavrilu Trifu, profesoru la preparandi'a din Zelau, de secretariu primariu: pre Ioanu Hendea, invetiatoriu in Varsoltui, de secretariu secundariu: pre Stefanu Timocu, invetiatoriu in Chiesdu, ér' de cassariu s'a alesu prin maiortatea voturiloru Axente Ursu, invetiatoriu in Recea si de controloriu Georgiu Prodanu, invetiatoriu in Ortelecu; aperiatoriu intereseloru reuniunii a fostu pana acumu Dr. Ioanu Nichit'a, advocatu in Zelau. Adunarea generala 'lu realege si are sperantia, ca domnulu advocatu, cá barbatu zelosu si insufletitu pentru invetiamentulu poporului romanu, nu va refusá nici de acumu inainte a face servitié acestei reuniuni.

De membri ai comitetului centralu se alegu pe bas'a recomandarei comisiunei esmise pentru acestu scopu, si adeca:

a) De membrii ordinari:

1. Ioanu Cosm'a, inv. in Hidigu, 2. Teodoru Talosiu, inv. in Giurtelecu, 3. Basiliu Olténu, inv. in Simleu, 4. Basiliu Gram'a, inv. in Periceiu; 5. Gavrilu Cordisiu, inv. in Siciu, 6. Georgiu Andreiu, inv. in Boesi'a-romana, 7. Nichit'a Liscanu, inv. in Ciseriu, 8. Florianu Epure, inv. in Peceiu, 9. Ipate Teodoreanu, inv. in Domninu, 10. Macedonu Botianu, inv. in Cosniciulu-de-susu, 11. Vasiliu Carpinénu, inv. in Aghiresiu, 12. Ioanu Sabou, inv. in Malad'a.

b) De membrii suplenti:

13. Ioanu Sabou, inv. in Hurediu, 14. Ioanu Mandrutiu, inv. in Banisioru, 15. Ioanu Torm'a, inv. in Malu, 16. Petru Epurénu, inv. in Sigu, 17. Andreiu Popu, inv. in Catielulu-romanu, 18. Vasiliu Blag'a, inv. in Curiteu, 19. Georgiu Popu, inv. in Badacinu, 20. Ioanu Giurcutiu, inv. in Marc'a.

Nr. 6.

Se propune alegerea unei comisiuni pentru inscrierea membrilor noi si alt'a pentru incassarea taxeloru.

In comisiunea ántáia se alegu: Gavrilu Aluasiu, Basiliu Olténu, Stefanu Timocu si Ipate Teodoreanu; in a dóu'a: Georgiu Prodanu, nou alesulu controloru, Ioanu Cosm'a si Vasiliu Popu.

Nr. 7.

Se propune alegerea unei comisiuni pentru scutirea cassei si predarea aceleia nou alesiloru cassariu si controloriu.

Primindu-se propunerea se alegu in comisiune: Gavrilu Trifu, Stefanu Timocu, Vasiliu Popu, Ba-

siliu Olténu, Georgiu Prodanu, Mihaiu Bobu, Gavrilu Aluasiu si Ipate Teodoreanu.

Nr. 8.

Vice-presiedintele reuniunii, Gavrilu Trifu, tiene o disertatiune libera despre „Crescerea si instruirea fetitieloru nóstre in scólele poporale“.*)

Adunarea generala aplaudéza disertantelui, i esprima multiamita pentru disertatiunea instructiva si totuodata decide: cá acést'a disertatiune se se publice in „Scól'a Romana“, ér' originalulu se se depuna in bibliotec'a reuniunii.

Dupa acést'a s'au cetitu dóue disertatiuni si adeca: Basiliu Olténu despre „Prospectulu invetiatoriloru romani la unu venitoriu mai bunu“ si Teodoru Talosiu despre „Asemenarea scóloru nóstre din presinte cu cele din tempulu trecutulu acumu suntu diece ani“.

Adunarea generala aplaudéza disertantiloru si decide a se depune disertatiunile acestea in bibliotec'a reuniunii.

Fiindu tempulu inaintatu, la 2 óre d. m. presiedintele radica siedinti'a prima, luandu-si inceputulu prândiulu comunu, la care cu puçina esceptiune iéu parte toti óspetii si membrii coadunati.

(Va urmá.)

Tractarea unoru teme din computu.

Tema: *Unu pecuvariu (ciobanu) avea 1008 oi, pre cari preste nópte le bagá in 9 staulu, si adeca in fia care staulu urmatoriu totu cu câte 2 oi mai multu decâtu in staululu precedentu; câte oi au fostu in fia care staulu?*

Amu dísu in numerulu 17 alu „Scólei Romane“, ca o tema, fiindu numai bine compusa, contine in sene tóte conditiunile necesarie spre a poté fi deslegata cumu se cuvine; trebuesce numai se o cetimu cu atentiune si se meditamu seriosu asupra ei.

Tem'a de susu inca se tiene de categori'a acelora, cari dau omului de cugetatu; ea inse se póte resolví prin conclusiuni simple, fora a recurge la formule algebraice.

Mai ántáiu trebuesce se ne dâmu séma despre ceea ce scimu deja din tema, apoi despre ceea ce voimu a aflá.

Scimu din tema:

1. ca de tóte au fostu 1008 oi;
2. ca oile aceste au fostu bagate in 9 staulu, inse
3. nu in numeru egal, ci in fiacare staulu urmatoriu totu cu câte dóue mai multu decâtu in staululu precedentu.

Nu scimu inse, câte oi au fostu in fia care staulu.

Candu numerulu oiloru in fia care staulu ar fi egal, resolvirea temei nu ni-ar face nici o greutate; amu avé numai a dividá cu 9 in $1008 = 112$; va se díca atunci in fia care staulu ar fi 112 oi.

*) A se vedé „Scól'a Romana“ N-ri 29 si 30.

Tem'a inse suna altmîntrea; ea dice, ca in fia care staulu urmatoriu suntu totu cu câte 2 oi mai multu decâtu in staululu precedentu. De aici urméza, ca numerulu oiloru din staulé se compune:

a) din unu numeru egalu pentru fia care staulu,

b) din unu plusu pentru stauléle urmátórie; va se dica, staululu primu n'are plusu.

Numerulu egalu nu-lu scimu, scimu inse plusulu, seau celu puçinu 'lu potemu calculá usioru, càci ni-lu indegetéza in sa-si tem'a („totu cu câte dóue oi mai multu decâtu in staululu precedentu“).

Ei bine, se calculamu mai antáiu plusulu; atunci apoi numerulu egalu va resultá de sene.

Staululu 1	are	x	oi	plusu	0,
”	2	”	x	”	2,
”	3	”	x	”	4,
”	4	”	x	”	6,
”	5	”	x	”	8,
”	6	”	x	”	10,
”	7	”	x	”	12,
”	8	”	x	”	14,
”	9	”	x	”	16.

Subsumandu tóte plusurile, capetamu sum'a = 72, care vine a se subtrage din numerulu totalu alu oiloru = 1008 — 72 = 936. Acestu restu de 936 se imparte pe tóte stauléle in parti egale = 936 : 9 = 104, — éca numerulu egalu pentru fia care staulu, langa care adaugundu plusulu respectivu, capetamu numerulu oiloru din fia care staulu, si adeca:

in staululu 1	=	104 + 0	=	104	oi,
”	”	2 = 104 + 2	=	106	”
”	”	3 = 104 + 4	=	108	”
”	”	4 = 104 + 6	=	110	”
”	”	5 = 104 + 8	=	112	”
”	”	6 = 104 + 10	=	114	”
”	”	7 = 104 + 12	=	116	”
”	”	8 = 104 + 14	=	118	”
”	”	9 = 104 + 16	=	120	”

Sum'a 1008 oi.

Bibliografia.

„Albin'a Carpatiloru“. Joi'a trecuta, precumu s'a anuciatu, a aparutu Nr. 1 din „Albin'a Carpatiloru“. Elu cuprinde: 1. Amoru si resbunare. Novela istorica (din viétia lui Vladu Tiepesiu). — La griji. Poesia de I. Al. Lapedatu. — Constantinu Negri. Biografia cu portretu. — Armat'a romana. — Impositele in Bosni'a si Hertiegovin'a. Cu ilustratiune. — Conversatiuni: Mania de a face politica. — Varietati. — Avisu catra onorab. publicu.

Precumu se vede, cuprinsulu numerului primu este câtu se póte mai interesantu. Fratii din Romani'a ni imputa nóua ástor'a din Austro-Ungari'a, ca ne vor-

bimu reu limb'a materna. Suntemu siguri, ca „Albinei Carpatiloru“ nu-i voru poté face imputarea acést'a, fiindu limbagiulu ei preste totu fórté alesu si románescu. Adjustarea foiei inca este in tóta privinti'a eleganta, intogmai cumu este „Gartenlaube“ a Germaniloru. Dreptu aceea o si recomandamu de nou si cu tóta caldur'a.

Varietati.

(In caus'a Abcdariului meu.) Am onóre a anuciá onorabilului publicu romanu si in specialu tuturoru acelor'a, cari mi-au adresatu intrebari in privinti'a acést'a, cumu ca in urm'a interdictului ministerialu, sub care a cadiutu Abcdariulu meu, am compusu altulu nou, amesuratu esperintieloru, ce s'au facutu pana acumu in prax'a scolara cu Abcdariulu celu vechiu si tienendu totu odata séma si de progresulu sciintiei pedagogice in specialitatea acést'a. Noulu Abcdariu se afla sub presa. Partea prima — cu litere scrise — se taia in piétra intr'unu etablisementu din Vien'a, si anume cu tóta ingrigirea si intogmai dupa indrumarile, ce insu-mi am datu respectivului litografu, dorindu, cá partea acést'a se póta servi scolariloru dreptu modelu de caligrafia. Dupa avisulu primitu, partea acést'a in 6 díle va fi gata. Partea a dóua se tiparesce aici, in Sábiiu, si va aparé si acést'a in totu casulu inca in decursulu lunei lui Septembre a. c. Aparitiunea Abcdariului si pretiulu unui esemplaru se voru anuciá la tempulu seu, candu voi face si o dare de séma mai detaiata.

Basiliu Petri.

(Conferintie invetiatoresci) in dieces'a Aradului s'au tienutu in 17 si 18 Augustu st. v. a. c. in urmátórele locuri. 1. In Aradu sub conducerea invetiatoriului Ioanu Ardeleanu din Pecic'a romana; 2. in Lipov'a sub conducerea invetiatoriului Ioanu Tuducescu; 3. in Timisióra sub conducerea invetiatoriului Traianu Lungu din Timisiór'a; 4. in Buteni sub conducerea invetiatoriului Petru Popoviciu din Aradu. Incependu din 19 pana in 30 Augustu st. v. a. c. se voru tiené cursuri supletorie totu sub conducerea d-loru amintiti mai nsu in acele-si locuri.

(Concursu pentru componerea de carti scolastice) publica consistoriulu aradanu cu terminu pana la 1 Martie 1878 st. v. si anume pentru urmátórele opuri: 1. pentru esercitiale intuitive si gramatica cu premiu de 200 fl. 2. pentru unu manualu de socóta cu premiu de 100 fl. 3. pentru unu manualu de istori'a naturala cu premiu de 100 fl. 4. unulu pentru fisica cu 100 fl. 5. unulu pentru drepturile si detorintiele civili cu 100 fl.

B. s. S.

(Carti oprite.) Ministeriulu ungurescu de culte si instructiune publica a mai opritu o carte románesca: „Legendariu si exercitia de limba pentru clasa a II-a a scóleloru poporale“, de Stefanu Popu, si anume pentru cele scrise pe pagin'a 27 in bucat'a 29: „Patri'a, poporulu si natiunea“,

unde între altele se dice: „Patri'a noastră e Transilvania seau Ardealulu, care e o parte din imperiulu austriacu si se tiene de coróna Ungariei.“ În pies'a acésta se mai vorbesce si de „natiunea romana“, ceea ce probabilu inca s'a privitu de o crima. — Astadi un'a, mane alt'a, pana în fine se voru opri tóte cartile nationale.

Concursu. [10] 3—3

În urm'a decisiunii vener. consistoriu din Caransebesiu ddto 28 Iuliu a. c. st v. se escrie concursu pentru unu invetiatoriu ordinariu si unu adiunctu la scól'a superióra tractuala de caracteru confessionalu din Bosovicu, — invetiatoriu ordinariu cu salariu anualu de 600 fl. si 100 fl. pentru cuartiru, celu adiunctu cu unu salariu anualu de 500 fl. si 50 fl. pentru cuartiru.

Doritorii de a competá la postulu ordinariu au a documentá:

1. Ca suntu Romani gr.-reser.
2. Ca au absolvatu gimnasiulu seau scól'a reala superióra cu succesu bunu.
3. Ca au ascultatu cursulu pedagogicu si au depusu esamenulu de cualificatiune cu succesu bunu din sciintiele naturali, matematice si desemnu, cari studii va avé ale propune.
4. Ca au avutu o purtare morala buna.

Doritorii de a competá la postulu de adiunctu au a documentá:

1. Ca suntu Romani gr.-reser.
2. Ca au absolvatu celu puçinu gimnasiulu infer. cu succesu bunu.
3. Ca au ascultatu cursulu pedagogicu si au depusu cu succesu bunu esamenulu de calificatiune seau în lips'a acestuia se documenteze o praxa mai îndelungata pre terenulu scolaru, obligandu-se a depune acestu esamenu în terminu de unu anu.

Dela competenti se recere pre langa limb'a romana si cunoscint'a perfecta a limbei magiare si germane.

Petitiunile astfelii instruite suntu a se adresá catra presiedintele comitetulu scolaru gr.-or domnulu **Petru Pislea** în Bosovicu, ctulu Severinulu, pana în **25 Augustu a. c. st. v.**

Bosovicu 2 Augustu st. v. 1877.

Petru Pislea,
presiedinte

Nicolau Brnzeiu,
notariu.

Concursu. [12] 1—3

1. Pentru postulu invetiatorescu din comun'a Valeadicaii cu dotatiune anualu de 150 fl. în bani gat'a, 25 meti de cucurudiu în bóbe, 8 stengenii de lemne, din care va avea se încaldiesca si scól'a, 5 fl. pentru scripturistice, 2 jug. livada si cortelu liberu cu gradina de legume.

2. Pentru postulu invetiatorescu din Pestere, cu dotatiune anualu de 300 fl. salariu, 8 fl. pentru

conferintie, 5 fl. pentru scripturistice, 10 orgii de lemne, din care se va încaldi si scól'a, si cortelu liberu cu 2 gradini intravilane pentru legume.

3. Pentru postulu de adiunctu pre langa bolnavitosulu invetiatoriu I. Sgribanu din Mutniculu-mare, cu dotatiune de $\frac{2}{3}$ parti din salariulu anualu de 300 fl., din 12 fl. banii scripturistice, 8 fl. pentru conferintie, din 50 cr. dela petrecerea unui mortu, din 2 jug. de livada, din 8 orgii de lemne, din care se va încaldi si scól'a, si din $\frac{1}{2}$ jug. gradina de legume.

Tóte comunele acestea se afla în protopresbiter. Caransebesiulu, comitatulu Carasiulu, si terminulu concursulu se pune pre **20 Septembrie c. v.**

Doritorii de a ocupá vre unulu din aceste posturi, suntu avisati a-si instruí petitiunile cu tóte documentele prescise de statutulu organicu, adresate catra respectivele comitete parochiale si pana la terminu a-le substerne scaunulu protopresb. din Caransebesiu.

Nicolau Andreeviciu, protopresbiteru tractualu,
în contielegere cu comitetele respective.

Concursu. [11] 1

Pentru întregirea statiunii invetiatoresci la scól'a conf. gr.-or. din comun'a Jurjov'a, cottulu Carasiulu, protopresbiteratulu Oravitiei, se escrie concursu pana în **24 Septemvrie a. c.**

Emolumentele suntu:

1. În bani	62 fl. —
2. 24 meti de cucuruzu cu fl.	240 . 57 fl. 60 cr.
3. 1 maja elisa	30 fl. —
4. 15 punti lumini	4 fl. 80 cr.
5. 1 maja sare	3 fl. 30 cr.
6. 4 orgii de lemne	40 fl. —
7. Pentru scripturistice	10 fl. —
8. Pentru estradarea tieduleloru la inmormentari	10 fl. —
9. Pentru conferintie	10 fl. —

La olalta 227 fl. 70 cr.

10. 2 jugere pamentu aratoriu.
11. Cuartiru libera cu gradina de legumi de $\frac{1}{2}$ de jugeru.

Doritorii de a ocupá postulu acest'a suntu avisati a-si trimite recursele instruite conformu statutulu organicu si adresate comitetulu parochialu catra prea on. domnu protopresbiteru **Jacobu Popovicu** în Oravit'a.

Jurjova, în 11 Augustu 1877.

*Comitetulu parochialu
în contielegere cu d. protoprb. distr.*

Post'a redactiunei.

D-lui I. M. în N.-B.: Am primitu reportulu d-tale relativu la „A. VII adunare generala a invetiatoriloru romani gr.-or. din dieces'a Caransebesiulu“: inse fiindu ca în contestu Te adresezi catra „Telegrafulu Romanu“, amu crediutu, ca numai din eróre ni P'ai adresatu noue, si asia l'amu transpusu onorab. redactiuni dela „Telegr. Romanu.“